DWAR KTIEB TAGĦNA TAL-KNISJA

Fost it-tifkiriet tal-qedem, ftit, iżda għeżież, li jagħnu l-Mużew tal-*Aula Capitularis* tal-Birgu, jinsab f'rokna Ktieb tal-għana tal-Knisja, li kemm għall-qedem kemm għall-ħtieġa tiegħu, jistħoqqlu li wieħed jagħarraf xi ħwejjeġ fuqu.

Dan il-Ktieb ġie mqiegħed fil-Mużew ma ilux, u sibtu jien, fil-ħin li kont qiegħed inqalleb sarbut kotba qodma mqattgħa u kkamlati, u żgur li kien isib ruħu kkundannat għal ġol-ħuġġieġa, bħal tant imsejknin vittmi oħra li kieku ma għaraftx mill-ewwel xi jsarraf.

Wieħed li ma jifhimx malli kien jiftħu u jara dawk in-noti mqaret *(romboidali)* jew bħal-lewża, b'sieq imwaħħla magħhom, aktarx donnhom sarbut tajr bid-denb bħal dawk li jagħmlu t-tfal, kien bla dubju ta' xejn, iwaddbu għall-ħruq. 'Ma kollox xortih. Tini xortija u ixħetni l-baħar. Dak li hu sew għall-bniedem, kull tant hu sewwa iktar għall-ħwejjeġ ta' bla dehen. Mela, dan il-Ktieb ġie meħlus mill-ħruq, u mqiegħed fost ħwejjeġ oħra qodma, biex jarġa' mill-ġdid jiżżejjen u jagħmel il-wirja tiegħu, għal dawk li jifhmu xi ftit fl-Arkeologia. Nidħlu mela fis-suġġett li ħabbartilkom fil-bidu, u nitħaddtu mill-iqsar fuq dan l-imbierek ta' "Ktieb tal-għana tal-Knisja"!

Dan il-Ktieb, huwa mill-ewlenin edizzjonijiet, stampati f'Ruma bir-rieda tal-Papa Ġulju III; fih ħames quddisiet ta' Ġanni Pierluigi ta' Palestrina, u jġib id-data: 1572, bit-tipi tal-"Eredi di Aloisio Dorici, li kienu jġibu bħala sinjal tat-Tipografia tagħhom: NULLA . EST . VIA . INVIA . VIRTUTI. Dan il-Ktieb fil-għamla tiegħu hu xi ftit ikbar mill-għamla, hekk imsejħa, "In Folio" u fih 200 paġna.

Fl-ewwel wiċċ tal-Ktieb, imnaqqxa u stampata bix-*xilotipija* (stampa fuq il-għuda) hemm ix-xbieha kollha kemm hi, bil-qegħda u mlibbsa *in pontificalibus* u bit-tre renju tal-Papa Ġulju III, fil-waqt li qiegħed ibierek u jieħu mn'idejn Wiġi minn Palestrina għarkobbtejh, il-Ktieb tal-Quddies, minn dan il-Kittieb, għadu kemm tlesta. Ma' dwar din l-inċiżjoni, hemm bosta disinji oħra ta' bixkla mitoloġika: bħal-Titani, Satiri, Pegasi, maskri, u bosta strumenti tal-Mużka : ċirimelli, flawtijiet ta' Pan, mandolini u ħwejjeġ oħra.

Fl-aħħarnett, fin-naħa ta' fuq tal-ewwel faċċata, hemm miktub b'ittri bil-gotku: *Joannes Loysii Praenestini in Basilica S. Petri de Urbe capellae Magistri—Missarum Liber primus.* Dan il-Ktieb immela, kien l-ewwel volum, maħruġ mill-Palestrina qabel kotba oħra tiegħu.

Il-Ktieb iħaddan ħames quddisiet: erbgħa, għal erba' vuċijiet, u il-ħames waħda, għal quintett (ħames vuċijiet) u dawn huma : *Missa Ecce Sacerdos* ; *O Regem cœli* ; *Virtute magna*; *Gabriel Archangelus* u *ad Cœnam Agni provvidi.* Kull bidu ta' dawn il-quddisiet fih l-ittra majuskola **K** fil-bidu tal-*Kyrie*, maħduma b'arabeski, u xbihât ta' trabi (amorini) u x'aktarx f'nofsha, ix-xbieha tal-Papa Ġulju; bħal ma huma xejn inqas ittri fil-bidu ta' versi bħal ma huma: **E** tal-*Et incarnatus*; iċ-**C** tal-*Crucifixus*, l-**O** tal-*Osanna* li huma maħdumin b'sengħa fina, u b'reqqa tal-għaġeb.

Billi, bħal ma ntbaħtu, dan il-Ktieb, huwa tal-Kor u jissejjaħ *Corale* jew *Kyriale*, taħsbu li sejrin tiltaqgħu bħassoltu ma' Erbgħa rigi ħomor, u noti rettangulari. Xejn minn dan. Ir-rigi huma ħamsa, bħal tal-mużka l-oħra, u n-noti, għalkemm xi ftit jitbegħdu minn dawk tal-lum, fil-valur, jiswew l-istess; il-għaliex semibrevijiet, brevijiet, minimi u semiminimi niltaqgħu magħhom bla heda, flimkien mal-pawsi u aspetti. In-noti iżda, ma humiex fissi bħal tal-mużka li ngħidulha aħna profana; iżda jinżlu u jitilgħu skond il-qagħda tal-muftieħ, u f'hekk jixbaħ il-*Kant Ferm* jew monodiku : Dil-għamla ta' mużka, kienet titlob attenzjoni le ma bħalha, biex wieħed ikantaha, mingħajr ma jitfixkel fit-terzett, fil-quartett u fil-quintett; u aħna tal-lum nistagħġbu mhux ftit, li mdorrijin bil-karti jleqqu u stampa sabiħa, meta naraw kif kienu jaqraw u jkantaw tajjeb, b'rigi u noti ta' lewn wieħed, karta ħażina u tixrob, in-noti ta' taħt jidhru sewwa u jfixklu l-dawk tal-wiċċ, billi s-sengħa tat-Tipografija kienet għadha fi tfulitha.

Barra minn dan, jidher sewwa, li dan il-Kódiċi fiż-żmien kien xi ftit iżjed kbir milli jinsab il-lum, il-għaliex ix-xafra mġewħa tal-legatur, ħasditlu aktarx il-marġni li tidher imqaxqxa sa kemm messet it-tipi.

Volum hekk sabiħ u hekk ta' fejda, għandi naħseb li kien mistur b'legatura mill-isbaħ, bħal ma naraw f'kotba ta' dak iż-żmien. Dak iż-żmien ma kienx għad hemm bħal-lum: l-edizzjonijet irħas, u għalhekk il-kopertina tiegħu, kienet aktarx tal-ġilda tal-Marokk, imżejna b'ħafna tnaqqix tad-deheb. U dan kif wieħed jista' jiċħdu meta dan u sħabu

l-oħra (l-imsieken sabu l-mewt qabel il-waqt) kienu mogħtijin lill-Knisja ta' S. Lawrenz, minn xi Nkiżitur għani li ġiebhom miegħu minn Ruma? Iżda billi milli jidher kien imbgħabas biż-żejjed, il-legatura għerqet għal kollox u xi wieħed mil-legaturi ta' qafqaf infurrah u satru b'biċċa karta kaħla.

Il-ħtieġa ta' dan il-Kódiċi tiġi bil-bosta iżjed magħrufa kieku jien kont inġib quddiem il-għajnejn tal-qarrejja, il-ħajja, ix-xogħol, it-taħbit, iż-żmenijiet ta' Pier Lwiġi minn Palestrina, iżda sabiex ma ndejjaqx għal-lum, jekk Alla jislifni l-għomor, fuq dawn il-ħwejjeġ immur nikteb f'ħarġa oħra.

Kan. G. M. Farrugia.